

Брошко І. М.,

аспірант кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології,
Академія Державної пенітенціарної служби,
м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0003-4688-6356

СУЧАСНИЙ СТАН РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Стаття присвячена аналізу норм міжнародно-правових актів у сфері поводження з ув'язненими, таких як Європейські пенітенціарні правила та Мінімальні стандартні правила ООН щодо поводження з ув'язненими (Правила Нельсона Мандели), а також результатів соціологічного опитування засуджених та персоналу на предмет реалізації міжнародних стандартів у вітчизняній системі виконання покарань.

У статті наголошено на необхідності вдосконалення законодавства та практики утримання засуджених відповідно до міжнародних стандартів. Адже система матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні за її формальними ознаками відповідає вимогам міжнародно-правових актів, проте механізми такого забезпечення реально не дають можливості доступу цим особам до вищезазначених стандартів.

Ключові слова: міжнародні стандарти; засуджені до позбавлення волі; матеріально-побутове забезпечення; виправні колонії; Правила Нельсона Мандели; Європейські пенітенціарні правила.

Постановка проблеми. Правове регулювання матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі у зарубіжних країнах та міжнародне співробітництво у пенітенціарній сфері має важливе значення для формування кримінально-виконавчої політики України. Протягом усіх років незалежності спостерігається підвищений інтерес до проблем виконання і відбування кримінальних покарань як з боку світової спільноти, так і вчених-юристів, педагогів, соціологів, політологів, управлінців тощо.

Інтеграція України у світовий простір встановлює все більше вимог до національного законодавства. Разом з тим варто розуміти, що формування законодавства, яке відповідає міжнародним вимогам, – процес тривалий, трудомісткий і тому потре-

бує вжиття комплексу організаційно-правових заходів. Зважаючи на те, що виконання вимог основних міжнародних договорів є однією з основних тенденцій розвитку сучасного кримінально-виконавчого права України, особливого значення набуває вивчення основних міжнародних актів, що встановлюють вимоги до поведження із засудженими та ув'язненими.

Окрім цього, актуальність вивчення міжнародних стандартів у сфері матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі підтверджується опитуванням персоналу і засуджених. На думку 57,1 % опитаного персоналу та 72,6 % засуджених, сучасний стан матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні не відповідає міжнародним стандартам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність вивчення вимог міжнародних стандартів у сфері матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі засвідчується останніми науковими дослідженнями у цій сфері, зокрема О. І. Іванькова [1], О. В. Краснокутського [2], В. А. Львовичкіна [3].

Використання позитивного зарубіжного досвіду діяльності пенітенціарних систем має сприяти пошуку шляхів підвищення ефективності органів і установ виконання покарань, стимулювати ментальну діяльність вітчизняних учених з метою створення цікавих ідей щодо їх оптимізації й подальшого функціонування, суттєвим чином підвищити рівень ефективності процесу забезпечення виконання покарань у виді позбавлення волі [4, с. 215]. Пузирьов М. С. вважає, що за нинішнього стану функціонування кримінально-виконавчої системи України наявні передумови імплементації міжнародних норм поведження із засудженими до позбавлення волі та визначено їх співвідношення з національним законодавством [5, с. 376].

У цьому контексті актуалізується необхідність дослідження окремих інститутів кримінально-виконавчого права на предмет відповідності їх вимогам міжнародних пенітенціарних стандартів.

Формулювання мети. Тому в межах завдання нашого дослідження є необхідність провести аналіз норм міжнародно-правових актів у сфері поведження з ув'язненими, таких як Європейські пенітенціарні правила [6] та Мінімальні стандартні

правила ООН щодо поводження з ув'язненими (Правила Нельсона Мандели) [7], а також результатів соціологічного опитування засуджених та персоналу на предмет реалізації міжнародних стандартів у вітчизняній системі виконання покарань.

Виклад основного матеріалу. Загальна декларація прав людини визначає невід'ємним правом кожної людини право на життя, свободу, недоторканність і такий життєвий рівень, включно з їжею, одягом і житлом, який необхідний для підтримання здоров'я і добробуту [8]. Очевидно, що закріплені права на їжу, одяг і житло мають забезпечуватися незалежно від місця перебування особи, і, на нашу думку, є не чим іншим, як правами осіб, що відбувають покарання у виді позбавлення волі, на належне матеріально-побутове забезпечення. Усі права людини – громадянські чи політичні, такі як право на життя, рівність перед законом і свободу вираження поглядів; економічні, соціальні та культурні, такі як право на працю, соціальні виплати та освіти, або колективні, такі як право на розвиток і вільне самовизначення, – є неподільними, взаємопов'язаними та взаємозалежними [9, с. 1207]. Як влучно у цьому контексті зазначає В. Прайс, «у світі, де ув'язнено близько 10,35 мільйона людей, міжнародне право, безсумнівно, підтверджує, що права людини не зупиняються біля воріт в'язниці» [10, с. 731].

Людина, потрапляючи в місця ізоляції, не втрачає таких прав, а отже, вони чинні і для особи, яку утримують у місцях позбавлення волі. Проте ми повинні розуміти, що перебування в установах виконання покарань полягає у втраті певних можливостей, які були в людини раніше. У місцях ізоляції ув'язнений повинен дотримуватися ряду норм, які диктують йому як формально, так і неофіційно, що дозволено, а що заборонено; як суб'єкт, проти його волі вилучений із регулярних суспільних відносин, він потрапляє в умови, які стають його новим всесвітом [11, с. 172].

Міжнародна спільнота має тривалий досвід формування законодавчої бази забезпечення матеріально-побутових умов осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі. Наприклад, Організація об'єднаних націй, 1950 року ставши правонаступником Міжнародної кримінальної та пенітенціарної комісії, на своєму

першому Конгресі щодо запобігання злочинності та поведження з правопорушниками 1955 року ухвалила Мінімальні стандартні правила поведження з ув'язненими, і серед загальноприйнятих правил першими назвала правила щодо матеріально-побутового забезпечення осіб, яких утримують у місцях позбавлення волі. Загальновизнано, що ці правила є універсальними мінімальними стандартами утримання ув'язнених, а також мають велике значення і вплив на розробку й ухвалення національних законодавчих актів у всьому світі. У подальшому Генеральна Асамблея ООН рекомендувала державам-членам застосовувати ці правила та імплементувати в національне законодавство.

Мінімальні стандартні правила поведження з ув'язненими 1955 року були так званим дороговказом для національних систем держав-учасниць. У 1973 році Рада Європи схвалила Європейські мінімальні стандартні правила поведження з ув'язненими, які в подальшому трансформувалися в Європейські пенітенціарні правила [6]. Головним аргументом на користь розробки та ухвалення таких правил була необхідність адаптувати їх з огляду на особливості економічного, історичного, культурного і релігійного розвитку європейських країн.

1987 року відбулася чергова трансформація Європейських пенітенціарних правил [6], вони отримали широке міжнародне визнання. Незважаючи на те, що Європейські в'язничні правила визначають загальні правила пенітенціарної політики, а також формально мають рекомендаційний характер, вони, прямо чи опосередковано, сприяли створенню належних матеріально-побутових умов тримання осіб, позбавлених волі, що відповідають загальноприйнятим вимогам гуманності.

У міжнародно-правових документах з прав людини фіксуються не лише ті чи інші параметри правового статусу осіб, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, а й розглядають питання виправлення і ресоціалізації, утримання засуджених, управління установами пенітенціарної системи, тобто розглядається весь комплекс заходів з організації виконання покарань та діяльності виправних установ [12, с. 120].

Детальний аналіз міжнародних стандартів у сфері поведження з правопорушниками дає нам можливість виокремити

стандарти матеріально-побутового забезпечення за окремими напрямками. Наприклад, вимоги до матеріально-побутового забезпечення ув'язнених містяться в частині II «Умови тюремного ув'язнення» Європейських пенітенціарних правил: «Місце відбування покарання і розміщення», «Гігієна», «Одяг та постільні речі», «Харчування».

Відповідно до п. 18.1 Європейських пенітенціарних правил розміщення ув'язнених, зокрема надання місць для сну, має проводитися з повагою до людської гідності та, за можливістю, із забезпеченням усамітнення, також відповідно до санітарно-гігієнічних вимог з урахуванням кліматичних умов, а саме площі, кубатури приміщення, освітлення, опалення та вентиляції.

У всіх будівлях, де ув'язнені повинні мешкати, працювати або збиратися, вікна мають бути достатньо великими, аби ув'язнені могли читати чи працювати при природному освітленні в нормальних умовах, щоб забезпечувався приплив свіжого повітря, крім тих випадків, коли є відповідна система кондиціонування повітря; штучне освітлення повинно відповідати загальноприйнятим технічним нормам, має бути передбачена система сигналізації, яка дозволяє ув'язненим негайно встановлювати контакт із персоналом [6].

При цьому наголошується, що мінімальні вимоги щодо вищезазначених пунктів визначаються національним законодавством. Очевидно, така поправка зроблена з тією метою, щоб такі умови створювали, зважаючи на ресурсні можливості держав-учасниць.

Результати соціологічного опитування засуджених до позбавлення волі в Україні вказують на те, що жилі приміщення колоній, де вони відбувають покарання, у переважній більшості відповідають санітарно-гігієнічним нормам – 82,6 %, частково відповідають – 14,2 %, не відповідають – 3,1 %. Опитаний персонал переважно – 95 % – вважає, що житлові приміщення колоній відповідають санітарно-гігієнічним нормам. Таке сприйняття персоналом пояснюється насамперед наявністю елементів професійної деформації та вигорання – очевидно, що персонал намагається захищати «честь мундира». Адже навіть Стратегія реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та операційний план її реалізації у 2022–2024 роках серед основних

заходів передбачає приведення у відповідність до міжнародних стандартів матеріально-побутових і санітарно-гігієнічних умов тримання засуджених та осіб, узятих під варту [13], що свідчить про їх невідповідність.

У пункті 19.1 Європейських пенітенціарних правил містяться приписи щодо санітарно-гігієнічних умов установ виконання покарань. Вони мають утримуватися в порядку та чистоті. Ув'язнені повинні мати безперешкодний доступ до санітарних засобів, які відповідають вимогам гігієни та дозволяють усамітнення. Ванних і душових має бути достатньо для того, аби кожен ув'язнений міг користуватися ними за температури, яка відповідає клімату, за можливістю щодня, але не менше двох разів на тиждень або частіше, якщо це необхідно для підтримання гігієни. 75,7 % опитаних засуджених повідомили, що туалетними приналежностями, а також матеріалами для підтримання чистоти їх забезпечує адміністрація установи, 24,3 % цього не підтвердили. Також було цікаво з'ясувати, чи забезпечує адміністрація виправних колоній засуджених предметами першої потреби в разі відсутності у засудженого коштів на їх придбання або соціальних зав'язків. Як виявилось, 85,2 % персоналу вказало, що їм такі факти відомі. Засуджені надали майже аналогічні відповіді: 81,6 % знають про такі випадки, і 18,4 % не знають.

Серед практичних працівників, засуджених та правозахисників установ виконання покарань існує дискусія з приводу виконання вимог щодо утримання місць тримання в чистоті. Опитаний нами персонал в переважній більшості – 91,2 % – вважає, що утримувати в чистоті приміщення для перебування засуджених повинні самі засуджені, 4,9 % вважають, що це може робити технічний персонал, і 3,8 % припускають використання можливостей клінінгових компаній.

Відповіді засуджених хоча і не мають повного збігу, проте 65,6 % вважають, що утримувати в чистоті приміщення повинні самостійно, 19,8 % вважають, що технічний персонал, і 14,6 % припускають участь у цьому процесі клінінгових компаній.

Окремо Європейські пенітенціарні правила передбачають можливість отримання одягу за рахунок держави. Якщо ув'язнені не мають власного прийняттого одягу, такий одяг по-

винен відповідати клімату та не повинен принижувати гідність ув'язненого. Опитаний нами персонал виправних колоній повідомив, що у 52,2 % одягом і взуттям засуджених забезпечує адміністрація установи, у 44,5 % випадків засуджені носять власні одяг і взуття, придбані за свої кошти або з інших джерел, і лише в 3,3 % випадків одяг та взуття отримали від громадських, благодійних організацій. Відповіді засуджених майже збігаються: 54,9 % вказали, що отримують від адміністрації установи, 41,0 % зазначили, що використовують власний одяг, і 5,2 % отримували його як благодійну допомогу.

Можливість отримання предметів першої необхідності, а також зайвих товарів гарантує, з одного боку, покращення умов життя, а з іншого, є одним із ключових елементів у боротьбі з процесом декультурації [11, с. 179].

На питання «Чи забезпечені Ви адміністрацією установи відповідними засобами, включно з туалетними приналежностями, а також приналежностями та матеріалами для підтримання чистоти?» опитані нами засуджені в 75,7 % випадках відповіли ствердно, а 24,3 % заперечили це.

Тут варто звернути увагу на те, що наявність роботи в колонії і відповідно оплати також суттєво впливає на можливості покращення матеріально-побутового забезпечення засуджених. Понад 12 % опитаних вказали, що їм бракує забезпечення роботою (працевлаштування) та належного рівня оплати праці.

Як зазначає С. Санторсо, основним елементом, який слід підкреслити, є те, що робота у в'язниці може бути одним із можливих шляхів досягнення успіху в накопиченні ресурсів. Однак його результати дослідження показують, що лише 23 % ув'язнених мають трудову діяльність, у більшості випадків нерегулярно та погано оплачувану. Тоді можливість отримати матеріальні ресурси ззовні стає вирішальною для отримання основних потреб [11, с. 177].

Вимоги Європейських пенітенціарних правил до харчування ув'язнених також мають загальний характер. Харчування повинно бути комплексним з урахуванням віку, стану здоров'я, релігії, культури та характеру їхньої роботи. Вимоги щодо раціону харчування, включно з мінімальною кількістю калорій

та білків, визначаються національним законодавством. Їжу мають готувати й подавати з урахуванням гігієнічних вимог. Прийом їжі організують тричі на день з розумними інтервалами. Ув'язнені повинні завжди мати доступ до чистої питної води. Рацион харчування може змінюватися відповідно до приписів лікарів (Правила 22.1–22.6).

Якість їжі, її приготування і зовнішній вигляд можуть виявитися вирішальними під час оцінювання ув'язненими, наскільки уважно й відповідально ставиться до них адміністрація місця позбавлення волі. Тому організація харчування також важлива для формування в ув'язнених позитивного ставлення до всього процесу їх виправлення і навчання. Простіше кажучи, погана чи погано приготовлена їжа може призвести до серйозного невдоволення серед ув'язнених.

Проте слід зазначити, що чинне вітчизняне законодавство не передбачає будь-якої відповідальності посадових та службових осіб установ пенітенціарної служби за порушення вимог щодо харчування ув'язнених [14, с. 144].

Переважна більшість засуджених (63,9 %) скоріше задоволені якістю харчування, яке вони отримують в установі, 26,7 % скоріше незадоволені. Водночас 93,9 % опитаного персоналу виправних колоній вважають, що харчування, яке отримують засудженні до позбавлення волі, є достатнім для підтримання їхнього здоров'я, частково достатнім вважають 5 % і недостатнім – 1,1 %.

Важливе значення має періодичність отримування гарячої їжі на день. Опитані засуджені зазначили, що більшість (91,3 %) отримують їжу, що надається в установі виконання покарань, тричі на день, 5,6 % – двічі на день, 2,4 % – один раз на день і решта (0,7 %) не отримують їжу, приготовлену в установі.

Наступним важливим документом у сфері поведінки з ув'язненими є Мінімальні стандартні правила ООН щодо поводження з ув'язненими. Після тривалого процесу перегляду Мінімальних стандартних правил ООН щодо поводження з ув'язненими у 2015 році вони отримали назву «Правила Нельсона Мандели». Отримана назва – з метою вшанування спадщи-

ни Нельсона Манделі, покійного президента Південної Африки, який 27 років провів у в'язниці Південної Африки [9].

Частково причиною перегляду Правил було те, що попередні міжнародні тюремні стандарти відображали «досягнення у виправній науці та передовій практиці» з 1950-х років. У подальшому виникла потреба врахування шістдесяти років досліджень соціальних наук, а також змін у роботі в'язниць, законах про права людини, механізмах дотримання міжнародного контролю ООН та політичній динаміці [15, с. 264].

Пірс Дж. зазначає, що Правила Нельсона Манделі відрізняються від попередніх стандартів та інших документів з прав людини з двох причин. По-перше, вони інтегрують емпіричні дослідження та експертні висновки як частину свого обґрунтування. По-друге, вони врівноважують нормативні принципи прав людини з практичними міркуваннями функціонування пенітенціарних установ [15, с. 293].

Фундаментальне значення для гарантування засудженим права на належне матеріально-побутове забезпечення має положення п. 5.1 Правил Нельсона Манделі, де визначено засади реалізації тюремного режиму, який повинен прагнути зводити до мінімуму ту різницю між життям у в'язниці та життям на свободі, яка послаблює почуття відповідальності ув'язнених або повагу до їхньої людської гідності. Важливим у контексті протидії дискримінації засуджених (на що звертається увага в п. 2 Правил Нельсона Манделі) є положення п. 5.2, на підставі якого тюремна адміністрація вживає всіх розумних заходів щодо розміщення та адаптації для забезпечення того, щоб ув'язнені з фізичними, психічними чи іншими вадами мали повний та ефективний доступ до життя у в'язниці на рівноправній основі.

За напрямом подальшої трансформації кримінально-виконавчої системи України в пенітенціарну систему нового типу привертають увагу норми п. 12 Правил Нельсона Манделі, що містять приписи стосовно доцільності забезпечення ув'язнених окремою камерою чи кімнатою на нічний час. Водночас з метою гарантування засудженим права на особисту безпеку через особливі причини – тимчасове перевантаження пенітенціарної установи – доводиться відмовитися від цього

правила, тобто розмішувати двох в'язнів в одній камері або кімнаті є небажаним. У Правилах міститься слушне уточнення: якщо в установі передбачено розміщення ув'язнених у загальних камерах, то перед ухваленням рішення про спільне тримання таких осіб має проводитися ретельний відбір.

З цього приводу ми запитали засуджених до позбавлення волі: «Який із варіантів тримання засуджених є, на Вашу думку, найбільш оптимальним?» Отримали такі результати: у приміщеннях казарменого типу – 23,6 %, у приміщеннях блочного типу – 64,9 %. Одиночне тримання (надання окремої камери на нічний час із залученням засуджених до спільних виховних, спортивних та інших заходів у денний час під контролем адміністрації) підтримали 9 % засуджених, тримання по 2 особи підтримали 2,4 %.

Персонал установ виконання покарань також найбільш оптимальним вважає тримання засуджених у приміщеннях блочного типу – 76,4 %. 17 % схвалюють сучасну систему тримання засуджених, і лише 6,6 % віддали перевагу одиночному триманню (надання окремої камери на нічний час із залученням засуджених до спільних виховних, спортивних та інших заходів у денний час під контролем адміністрації).

Пункт 18.1 Правил Нельсона Мандела зобов'язує пенітенціарний персонал вимагати від ув'язнених утримувати себе в чистоті, при цьому обов'язок із забезпечення цих осіб водою і туалетним приладдям, необхідним для підтримання чистоти та здоров'я, покладено на установу. Аналогічна норма міститься і у п. 5 розділу 19.1 Європейських пенітенціарних правил, де зазначено, що ув'язнені повинні утримувати себе, свій одяг і спальні місця в чистому та охайному вигляді.

Отже, наведені положення Правил Нельсона Мандела мають стати правовими орієнтирами реформування кримінально-виконавчої системи України в частині забезпечення основного права засуджених – на належне матеріально-побутове забезпечення, яке є похідним від конституційного права людини і громадянина на достатній життєвий рівень.

Усі приміщення, де живуть, працюють або збираються засуджені, повинні відповідати санітарно-гігієнічним вимогам і клі-

матичним умовам за площею, квадратурою, освітленням, опаленням і вентиляцією (п. 13 Правил Нельсона Мандели).

Безумовно, необхідно всіляко заохочувати прагнення до поліпшення середовища, у якому перебувають правопорушники, зокрема проведенням ремонту приміщень, а також враховувати зазначене вище під час будівництва нових пенітенціарних закладів.

Опитані нами засуджені повідомили, що постільна білизна для них змінюється раз на 7 днів – 92,4 %, раз на 14 днів – 2,4 %, раз на місяць – 5,2 %. Персонал зазначив, що зміна постільної білизни здійснюється раз на 7 днів – 91,7 %, раз на 14 днів – 7,1 %, раз на місяць – 1,1 %. Як бачимо, результати опитування перебувають у межах похибки, що вказує на їх високу достовірність.

Неабияке значення для збереження здоров'я людини має повноцінне харчування. В ієрархічній системі потреб людини, за Абрагамом Маслоу, їжа і вода належать до найважливіших фізіологічних потреб. Отже, доступ до повноцінного харчування, якісної питної води є одним із важливих завдань адміністрацій установ виконання покарань.

Правила Нельсона Мандели зобов'язують адміністрацію місць позбавлення волі забезпечити кожного засудженого калорійною їжею, яка даватиме можливість підтримувати здоров'я і сили. Тому їжа має бути хорошої якості, належним чином приготовлена і подана. Кожен в'язень повинен мати питну воду, коли відчуватиме в ній потребу. Вивченню проблем доступу до води для осіб, які перебувають у місцях ізоляції, як зазначають зарубіжні вчені, не приділяється належної уваги, цю проблему переважно ігнорують [16; 17].

Опитані нами засуджені цілком схвально – 78,1 % – підтримали пропозицію: як експеримент дозволити засудженим до позбавлення волі самим готувати їжу. Чого не скажеш за персонал, адже лише 19,2 % опитаних підтримали цю пропозицію.

Частковою відповіддю на таке сприйняття пропозиції з боку персоналу, на нашу думку, є результати відповідей на інші питання. Наприклад, 45,6 % опитаних представників персоналу негативно сприйняли пропозицію покращення певних умов відбування покарання (наприклад, харчування, медичних послуг тощо) за додаткову плату з боку засуджених. Хоча 40,1 % під-

тримують таку пропозицію повністю, 14,3 % ставляться позитивно, але лише для засуджених, які стають на шлях виправлення. На нашу думку, персонал сприймає сучасний стан матеріально-побутового забезпечення засуджених як один із каральних елементів покарання.

29,9 % засуджених підтримали пропозицію покращити харчування засуджених за додаткову плату з їхнього боку, адже мають таку фінансову можливість, 28,8 % фінансової можливості не мають, проте пропозицію підтримують, і 41,3 % не підтримують такої пропозиції, оскільки їх цілком влаштовує харчування в установі виконання покарань.

Окрім основного, міжнародні стандарти та правила передбачають і додаткове матеріально-побутове забезпечення ув'язнених. Європейські пенітенціарні правила встановлюють право ув'язнених купувати чи іншим способом набувати для особистого користування промислові товари і продукти харчування (Правило 31.5) і вимагають надавати ув'язненим можливість регулярно отримувати за передплатою газети, періодичні видання та інші публікації (Правило 24.10).

Міжнародний досвід надання ув'язненим додаткового матеріально-побутового забезпечення за рахунок власних коштів різноманітний. У Франції частина зароблених грошей надходить у фонд, яким ув'язнений має право розпоряджатися в період відбування покарання. У Норвегії всі ув'язнені, що працюють, і ті, що навчаються, отримують невеликі суми грошей на кишенькові витрати для купівлі сигарет, письмового приладдя, телефонні переговори тощо. У Пакистані роль магазину виконує тюремний візок, з якого один раз на день можна купити яблуко, зубну щітку, мило тощо, однак утридорога, при цьому передачі заборонені.

Ми також поцікавилися, які з умов відбування покарання бажано б покращити за додаткову плату з боку засуджених. Відповіді респондентів розподілилися таким чином: житлові (побутові) умови – 36,1 %, медичне обслуговування – 58 %, харчування – 24 %, решта зазначили, що не потребують будь-якого покращення. Механізм надання покращених житлових умов для осіб, яких утримують у слідчих ізоляторах в Україні, як пілотний проєкт уже

опрацьований та функціонує. Більш детально про таке нововведення йтиметься в наступних наших публікаціях.

Висновки. Проведений нами аналіз нормативно-правових актів, що визначають міжнародні стандарти матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі, дає підстави стверджувати, що система матеріально-побутового забезпечення засуджених до позбавлення волі в Україні за її формальними ознаками відповідає вимогам міжнародно-правових актів, проте механізми такого забезпечення реально не дають можливості доступу цим особам до вищевказаних стандартів.

Список використаних джерел

1. Іваньков О. І. Міжнародно-правові стандарти у сфері забезпечення захисту прав засуджених до позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2016. 233 с.

2. Краснокутський О. В. Міжнародно-правові механізми забезпечення прав засуджених до позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2019. 200 с.

3. Львовчкін В. А. Нормативно-правові та організаційні засади забезпечення реалізації в Україні міжнародних стандартів з прав і свобод засуджених до позбавлення волі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2002. 196 с.

4. Василик В. В. Кримінально-виконавчі засади покарання у виді позбавлення волі на певний строк : дис. д-ра філософії у галузі права: 081. Київ, 2021. 312 с.

5. Пузирьов М. С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах : монографія. Київ : Дакор, 2018. 514 с.

6. Європейські пенітенціарні правила : База даних «Законодавство України» / ВРУ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text (дата звернення: 25.04.2023).

7. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций в отношении обращения с заключенными (Правила Нельсона Манделы) : резолюция Генеральной Ассамблеи № 70/175 от 17.12.2015. URL: <http://surl.li/uawf> (дата звернення: 25.04.2023).

8. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. Неофіційний переклад. База даних «Законодавство України» / ВРУ. URL: <http://surl.li/umvi> (дата звернення: 25.04.2023).

9. Añaños K., Añaños-Bedriñana F., and Rodríguez J. A. (2019), Exercising fundamental rights in punitive conditions: education in Spanish prisons. *International Journal of Human Rights*, Vol. 23, Issue 7, pp. 1206–1220.

10. Prais V. (2020), The Implementation in Canada of the UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners: A Practitioner's Perspective. *Journal of Human Rights Practice*, Vol. 12, Issue 3, pp. 730–767.

11. Santorso S. (2015), La perception de la peine d'emprisonnement entre privation et solidarité: Une analyse des conditions matérielles de vie des détenus. *Déviance et Société*, Vol. 39, pp. 171–188. URL: <https://doi.org/10.3917/ds.392.0171> (дата звернення: 25.04.2023).

12. Свірець В. В. Організаційно-правове забезпечення реформування пенітенціарної системи України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2021. 210 с.

13. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022–2024 роках : постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р. URL: <http://surl.li/fdmjr> (дата звернення: 25.04.2023).

14. Іваньков О. І. Міжнародні зобов'язання України щодо створення належних умов тримання засуджених. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 5. С. 142–144.

15. Peirce J. (2018), Making the Mandela Rules: Evidence, Expertise, and Politics in the Development of Soft Law International Prison Standards (Spring 2018). *Queen's Law Journal*, Vol. 43, No. 2. URL: <https://ssrn.com/abstract=3172197> (дата звернення: 25.04.2023).

16. Behnke N, Cronk R, Snel M, Moffa M, Tu R, Banner B, Folz C, Anderson D, Macintyre A, Stowe E, et al. (2018), Improving environmental conditions for involuntarily displaced populations: water, sanitation, and hygiene in orphanages, prisons, and refugee and IDP settlements. *J Water, Sanit Hyg Dev*. Vol. 8, Issue 4, pp. 785–791.

17. Olufemi O. Aluko, Oluwaseun T. Esan, Umar A. Agboola, A. A. Ajibade, O. M. John, O. D. Obadina & Olusegun T. Afolabi (2021), How secured and safe is the sanitation and hygiene services in a maximum-security correctional facility in Southwest Nigeria: a descriptive cross-sectional study, *International Journal of Environmental Health Research*, Vol. 32, Issue 10, pp. 2200–2217.

Broshko I.,Postgraduate of the Department of Criminal,
Criminal-Executive Law and Criminology,
Academy of the State Penitentiary Service,
Chernihiv, Ukraine

ORCID: 0000-0003-4688-6356

CURRENT STATE OF THE INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS IMPLEMENTATION OF LIVING CONDITIONS SECURITY OF SENTENCED TO IMPRISONMENT IN UKRAINE

The article is devoted to the analysis of the norms of international legal acts in the field of the treatment with prisoners, such as the European Penitentiary Rules and the UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Nelson Mandela Rules), as well as the results of a sociological survey of convicts and staff on the subject of the implementation of international standards in the domestic system of punishments execution. It was clarified that the relevance of the study of international standards in the field of living conditions security for sentenced to imprisonment is confirmed by the survey of both the staff and the convicts. According to the results of a sociological survey of those sentenced to imprisonment, it was ascertained that the living quarters of the colonies where they are serving their sentences meet the sanitary and hygienic standards in the vast majority – 82.6%, partially meet – 14.2%, do not meet – 3.1%. It was established that the availability of work in the colony and, accordingly, payment, also significantly affects the possibilities of improving the living conditions security of convicts. More than 12% of respondents indicated that they are lack of job security (employment) and an adequate level of remuneration. Convicted respondents quite favourably supported the proposal, as an experiment, to allow those sentenced to imprisonment to cook food by themselves, 78.1% of respondents supported it.

The article emphasizes the need to improve the legislation and practice of detention of convicts in accordance with international standards. After all, the system of living conditions security for sentenced to imprisonment in Ukraine, according to its formal features, meets the requirements of international legal acts, but the mechanisms of such security do not really give such persons access to such standards. The conclusions of the article can be useful for legislators, human rights organizations and other interested parties in the work to improve the conditions of detention of convicts in Ukraine.

Key words: *international standards; sentenced to imprisonment; living conditions security; penal colonies; Nelson Mandela Rules; European penitentiary rules.*

References

1. Ivankov, O. I. (2016), *International legal standards in the field of ensuring the protection of the rights of those sentenced to imprisonment* : diss. ... candidate law Sciences : 12.00.08. Kharkiv.

2. Krasnokutskyi, O. V. (2019), *International legal mechanisms for ensuring the rights of those sentenced to imprisonment* : diss. ... candidate law Sciences : 12.00.08. Kharkiv.

3. Lyovochkin, V. A. (2002), *Normative, legal and organizational principles of ensuring the implementation of international standards in Ukraine on the rights and freedoms of those sentenced to imprisonment* : diss. ... candidate law Sciences : 12.00.08. Kyiv.

4. Vasylyk, V. V. (2021), *Criminal and executive principles of punishment in the form of imprisonment for a certain period* : diss. Dr. philosophy in the field of law : 081. Kyiv.

5. Puzyryov, M. S. (2018), *Comparative analysis of the execution of punishment in the form of imprisonment for a certain period in Ukraine and foreign countries* : monograph. Kyiv : Dakor.

6. *European penitentiary rules*: Base of the VRU legislation, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032#Text (accessed 25 April 2023).

7. *Minimum standard rules of the United Nations regarding the treatment of prisoners (Nelson Mandela Rules)* : General Assembly resolution 70/175 dated 17.12.2015, available at: <http://surl.li/uawf> (accessed 25 April 2023).

8. *Universal Declaration of Human Rights*: Adopted and proclaimed by resolution 217 A (III) of the UN General Assembly of December 10, 1948. Unofficial translation. Base of legislation of the Verkhovna Rada, available at: <http://surl.li/umvi> (accessed 25 April 2023).

9. Añaños, K., Añaños-Bedriñana, F., and Rodríguez, J. A. (2019), "Exercising fundamental rights in punitive conditions: education in Spanish prisons", *International Journal of Human Rights*, Vol. 23, Issue 7, pp. 1206–1220.

10. Prais, V. (2020), "The Implementation in Canada of the UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners: A Practitioner's Perspective", *Journal of Human Rights Practice*, Vol. 12, Issue 3, pp. 730–767.

11. Santorso, S. (2015), "La perception de la peine d'imprisonnement entre privation et solidarité: Une analysis des conditions materielles de vie des étenetes", *Deviance and Society*, Vol. 39, pp. 171–188, available at: <https://doi.org/10.3917/ds.392.0171> (accessed 25 April 2023).

12. Svirets, V. V. (2021), *Organizational and legal support for reforming the penitentiary system of Ukraine* : diss. ... candidate law Sciences : 12.00.08. Dnipro.

13. *On the approval of the Penitentiary System Reform Strategy for the period until 2026 and the approval of the operational plan for its implementation in 2022–2024* : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 16, 2022 No. 1153, available at: <http://surl.li/fdmjr> (accessed 25 April 2023).

14. Ivankov, O. I. (2013), "Ukraine's international obligations regarding the creation of appropriate conditions for the detention of convicts", *Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*. No. 5, pp. 142–144.

15. Peirce, J. (2018), "Making the Mandela Rules: Evidence, Expertise, and Politics in the Development of Soft Law International Prison Standards", *Queen's Law Journal*, Spring 2018, Vol. 43, No. 2, available at: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3172197> (accessed 25 April 2023).

16. Behnke, N., Cronk, R., Snel, M., Moffa, M., Tu, R., Banner, B., Folz, C., Anderson, D., Macintyre, A., Stowe, E., et al. (2018), "Improving environmental conditions for involuntarily displaced populations: water, sanitation, and hygiene in orphanages, prisons, and refugee and IDP settlements", *J Water, Sanit Hyg Dev*, Vol. 8, Issue 4, pp. 785–791.

17. Olufemi, O., Aluko., Oluwaseun, T. Esan., Umar, A. Agboola., A. A. Ajibade., O. M. John., O. D. Obadina & Olusegun, T. Afolabi (2021), "How secured and safe is the sanitation and hygiene services in a maximum-security correctional facility in Southwest Nigeria: a descriptive cross-sectional study", *International Journal of Environmental Health Research*, Vol. 32, Issue 10, pp. 2200–2217.